

Kongl. Maj:ts pröfning underställas hvilket arbetssätt, som för fullgörande af styrelsens åligganden kan finnas lämpligast, får utskottet hemställa,

att herr P. M. Söderbergs motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 juni 1887.

På utskottets vägnar:

W. STRÅLE.

Reservation:

af herr *P. M. Söderberg.*

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 20 Juni 1887, kl. 12 midd.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af en utaf herr P. M. Söderberg väckt motion om sammanförande af gällande stadganden angående förvaltningen af kronans jordbruksdomäner och utarbetande af beskrifning å dessa egendomar.

Uti en inom Första Kammarern väckt, till Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 hänvisad motion, har herr P. M. Söderberg hemställt,

att Riksdagen måtte besluta skrifvelse till Konungen, dels om lämpligt sammanförande af alla de stadganden, hvilka för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner äro gällande, dels ock om utarbetande af en så beskaffad beskrifning å hvarje särskild egendom, att derpå må kunna grundas ett begrepp om hvarje egendoms ungefärliga arrendevärde.

Såsom hufvudsakligt skäl för förslaget anför motionären, att det måste vara en angelägenhet af mycket betydande vigt, att de utarrenderade kronoegendomarne väl handhafvas, icke allenast för den inkomst af omkring 3,000,000 kronor, som tillföres statskassan, beroende i väsentlig mån derpå, huru egendomarne förvaltas, utan än mera genom det föredöme i jordbruksnäringens rätta bedrifvande, staten genom sin domänförvaltning är i tillfälle dervid lemna andra jordbrukare, om de utarrenderade statsdomänerna bringas upp till ett slags mönsterfarmer i alla delar af landet, samt att det dock vore alltför väl bekant, dels att de år 1882 fastställda nya grunderna för förvaltningen af statens jordbruksegendomar i vissa delar icke visat sig ändamålsenliga, dels äfven att den nyinrättade domänstyrelsen icke, bland annat i fråga om arrendekontrakt, som utfärdats före år 1883, tillämpat dessa nya grunder, exempelvis i så viktiga frågor, som då arrendator sökt att få grundförbättringar ersatta, ehuru motionären föreställer sig, att en sådan uraktlåtenhet icke kunde vara öfverensstämmande med Riksdagens mening. Ett lämpligt sammanförande af gällande stadganden, rörande denna förvaltningsgren, anser därför motionären vara af behovet påkalladt i flera afseenden, i främsta rummet för arrendatorerna och andra, hvilkas rätt är deraf beroende, emedan derigenom bereddes den möjlighet att förskaffa sig erforderlig känedom om rättigheter och skyldigheter vid statsdomänernas skötande; för statens embets- och tjenstemän en betydande lättnad vid tillämpning af berörda stadganden och prejudikat eller praxis; och icke minst gagneligt skulle, enligt motionärens åsigt, ett sådant sammanförande på ett ställe blifva, emedan det skulle möjliggöra en jämförelsevis ganska lätt öfversigt och framkalla en fruktbarande kritik af hvad som vore i behof af ändring eller tillägg, samt sålunda kunna tjena samtliga jordbrukare till ledtråd.

Sammanförandet af stadgandena anser motionären borde innefatta:

1:o) inledande kort historik öfver

a) äldre tiders domänförvaltning med angifvande af, huruledes de särskilda hufvudgrupperna af civilstats- och militie- m. fl. boställen till statsverket indragits;

b) besvär, som vidlåda statsdomänerna eller från hvilka de äro befriade;

2:o) domänstyrelsen och de allmänna grunderna för förvaltningen af jordbruksdomänerna.

3:o) särskilda bestämmelser vid statsdomänernas förvaltning, prejudikat, praxis o. d.

Efter att derefter hafva redogjort för åtskilliga stadganden i kongl. kungörelsen den 17 december 1799 och militieboställsordningen den 23 januari 1836 samt återopat en del kongl. bref i fråga om förvaltningen af kronodomänerna, anför motionären åtskilliga exempel på af kongl. domänstyrelsen fattade beslut i detaljfrågor, och tillägger att, såsom en lämplig fortsättning af sammanföringen, borde angående hvarje särskild utarrenderad egendom upprättas beskrifning, upptagande läge, afsättningsort och kommunikationsmedel, areal, arrendeafgift, taxeringsvärde, antal vinterfödda kreatur m. m., af beskaffenhet, att derpå må kunna grundas ett begrepp om hvarje egendoms ungefärliga arrendevärde och beboelighet, hvilket allt motionären anser, utom förut antydda gagn för det allmänna, böra föranleda till att en mängd dugliga jordbrukare skulle deruti kunna lätt nog uppsöka för dem lämpliga kronoarrenden. Slutligen förklarar sig motionären hafva grundad anledning antaga, att, om utarbetandet af sammanföringen uppdroges åt en för sin uppgift kompetent och intresserad person, som bleve iståndsatt att uteslutande egna sig deråt, arbetets fullbordande icke skulle erfordra längre tidrymd än omkring ett år.

Lika med motionären anser utskottet af vigt, att de utarrenderade kronoegendomarne väl skötas och handhafvas samt uppdrivas till den största afkastning, som med en ändamålsenlig skötsel är förenlig; och torde, i samma mån som sträfvandet härefter lyckas, det af motionären jemväl uppställda målet för domänförvaltningen att lemna föredöme åt andra jordbrukare varda vunnet.

Om nu, såsom motionären anför, de år 1882 fastställda nya grunderna för förvaltningen af statens jordbruksdomäner i vissa delar icke visat sig ändamålsenliga med afseende å egendomarnes skötsel och om, såsom motionären jemväl påstår, kongl. domänstyrelsen icke tillämpat dessa nya grunder, der så skolat ske, lära några ändringar i dessa förhållanden till det bättre icke kunna åstadkommas genom sammanföring af gällande författningar, lika litet som en dylik åtgärd lär leda till de utarrenderade egendomarnes bättre skötsel eller uppdrifvande till den högsta afkastning. Arrendatorernas rättigheter och skyldigheter äro i kontrakten bestämda, och något annat än hvad dessa innehålla behöfva arrendatorerna icke för åtnjutande af sina rättigheter eller för fullgörande af sina skyldigheter känna. Om någon ovisshet i fråga om kontraktets tydning skulle för en eller annan arrendator uppstå, kan han utan kostnader

och nämnvärd olägenhet erhålla erforderliga upplysningar af domänintendenter eller andra vederbörande. För arrendatorerna är den föreslagna sammanföringen således af föga gagn, och om den än kunde lända till bekvämlighet för statens embets- och tjenstemän, som hafva med domänförvaltningen att göra, torde detta ej innefatta tillräckliga skäl att för ändamålet använda statsmedel.

En historik öfver äldre tiders domänförvaltning, med angifvande af huruledes de särskilda hufvudgrupperna af civilstats- och militie- m. fl. boställen till statsverket indragits, synes väl kunna vara af intresse, men knappast till något praktiskt gagn; de besvär, som vidlåda statsdomänerna, såsom vägunderhåll, kyrko- och prestgårdsbyggnad m. fl. utskylder äro olika för hvarje egendom och variera till beloppen för samma egendom hvarje år, och en historik öfver dem kan således icke vara till annan nytta än att en arrendator får kännedom om *hvilka* besvär, som vidlåda egendomen, men så pass mycken kännedom om de jorden vidlådande onera lärer nog hvarje arrendespekulant hafva eller kan i annan händelse lätt förskaffa sig. Särskilda bestämmelser vid statsdomänernas förvaltning, prejudikat, praxis m. m. och hvad under denna afdelning af motionären anförts, såsom lösryckta delar af kongl. kungörelsen den 17 december 1799 och kongl. militieboställsordningen den 23 januari 1836 samt en del af kongl. domänstyrelsen i särskilda frågor fattade beslut, torde nog för de förvaltande myndigheterna vara i erforderliga delar kända, utan att särskild sammanföring deraf kan anses behöflig. Att, såsom motionären föreställt sig, såsom en lämplig fortsättning af sammanföringen låta angående hvarje särskild utarrenderad egendom upprätta beskrifning, upptagande läge, afsättningsort och kommunikationsmedel, areal, arrendeavgift, taxeringsvärde, antal vinterfödda kreatur m. m. af beskaffenhet, att derpå må kunna grundas ett begrepp om hvarje egendoms ungefärliga arrendevärde och beboelighet, lärer väl knappast vara utförbart, då kartor öfver större delen af egendomarne, enligt utskottet meddelade upplysningar, ej finnas, och der de finnas, arealen i åker och äng nästan årligen undergår förändringar; då taxeringsvärdena ändras ungefär hvart tredje år, och då antalet vinterfödda kreatur varierar nära nog hvarje år allt efter fodertillgång m. fl. omständigheter, hvarförutom utskottet anser en sådan anordning vara alldeles ändamålslös, enär i samband med hvarje egendoms utbudande till arrende auktionskungörelser utfärdas med så fullständig beskrifning å egendomen och dess förmåner, som efter förut skedd arrendeuppskattning kan åstadkommas, hvarjemte för hvar och en står fritt att af de uti kongl. domänstyrelsen och hos länsstyrelserna förvarade

arrendeliggarne och öfriga handlingar förskaffa sig de upplysningar, som finnas.

På grund af hvad utskottet nu anfört får utskottet hemställa,

att herr P. M. Söderbergs förevarande motion lernas utan afseende.

Stockholm den 17 juni 1887.

På utskottets vägnar:

W. STRÅLE.

Reservation:

af herr *P. M. Söderberg.*
